ECONOMIA | Adrià Montalbán | Actualitzat el 03/02/2020 a les 12:00

Carles Boix: «Si s'inventa una màquina que ho fa tot, tu i jo passarem a ser del grup dels abandonats»

El catedràtic de Princeton alerta que els sectors que es beneficien dels canvis tecnològics "poden bloquejar la capacitat dels altres de millorar la seva situació i agreujar encara més la desigualtat"

El catedràtic de Ciències Polítiques Carles Boix, a l'Ateneu Barcelonès. | Adrià Montalbán

Carles Boix és catedràtic de Política Pública i Afers Públics a la Universitat de Princeton (Nova Jersey, EUA). Ha combinat la tasca docent amb la recerca en el marc de l'economia política i la política comparada; concretament, s'ha centrat en l'origen de les institucions i les seves conseqüències per al creixement econòmic i la desigualtat. Precisament, és el seu últim llibre, *Democratic Capitalism at the Crossroads: Technological Change and the Future of Politics* (Princeton University Press, 2019) el que esdevé protagonista de la conferència organitzada per la secció de Filosofia de l'Ateneu Barcelonès del passat 28 de gener. Alerta de la "polarització del mercat de treball", amb unes feines rutinàries cada cop més automatitzades, unes feines creatives cada cop amb més demanda i unes feines intermèdies amb salaris estancats. "Quan es dóna un escenari de desigualtat, hi ha sectors de la població que poden quedar al marge de la vida política", sosté.

Actualment podem observar millores significatives al sector de la robotització i de la

intel·ligència artificial quasi bé diàriament. No obstant això, es desconeix l'impacte real que pot tenir aquesta tecnologia en les nostres vides. Estem davant d'un procés històric sense precedents?
El canvi tecnològic el portem veient de manera continuada al llarg de la historia i sempre ens ha portat a una nova manera de viure: el descobriment del foc o de la roda en són exemples. Amb la primera revolució industrial el canvi tecnològic s'accelera i en conseqüència, s'erosionen progressivament llocs de treball en favor de la tecnologia. No sé si estem davant d'un procés històric sense precedents, però sí que es pot afirmar que les innovacions actuals provenen d'una llarga tradició que ha produït importants transformacions en el mercat de treball i en la política.

En diversos estudis, autors especialitzats afirmen que l'automatització del treball està desplaçant treballadors a l'atur. L'amenaça és real?
Durant els últims 40 anys ha tingut lloc un procés de polarització del mercat de treball. D'una banda, la demanda de treballs rutinaris, típicament associats a la classe mitjana, ha caigut ja que els seus processos s'han automatitzat. De l'altra, la demanda de treballs més qualificats i creatius ha augmentat. Com a resultat trobem que els salaris dels sectors intermedis s'han quedat estancats en relació als salaris dels treballadors amb feines que requereixen més qualificació.

Per tant, amb la robotització la desigualtat podria veure's multiplicada?
Dependrà amb quina velocitat s'intensifiquen aquestes noves tecnologies i si es pot trencar amb la dicotomia entre treball rutinari i no rutinari. Per exemple, la tecnologia del *machine learning* té la capacitat d'aprendre processos per ella mateixa, i això posa en perill més llocs de treball. Això és una part de l'equació. La segona part de l'equació és fins a quin punt la població és capaç d'adaptar-se ràpidament per adquirir les noves característiques del mercat de treball.

Molts indicadors alerten que la confiança en el sistema polític es troba en crisi pràcticament en tots els països industrials. Per què es tan perillosa la desigualtat pel normal funcionament de la democràcia?
Quan es dóna un escenari de desigualtat, hi ha sectors de la població que poden quedar al marge de la vida política. Als anys 70, segons la majoria d'enquestes, el 40% de la població responia afirmativament a la pregunta: "Creu que els partits polítics es preocupen de les coses que m'afecten?". Avui en dia, a la majoria de països només el 10% respon afirmativament. Aquest nivell d'alienació política està molt concentrada en els joves i en els sectors de rendes més baixes, que són els que han estat més afectats per aquests canvis tecnològics juntament amb la globalització. Això comporta, d'una banda, un perill de ressentiment social que es tradueix, en l'esfera política, en tendències polítiques de caràcter populista. D'altra banda, comporta que els sectors que es beneficien dels canvis tecnològics i que tenen la capacitat d'influir sobre la política puguin bloquejar la capacitat dels altres de millorar la seva situació i agreujar encara més la desigualtat.

És possible beneficiar-se dels avantatges de la robotització sense que existeixi la voluntat política d'actuar com a mediador entre les dues parts?
En un moment de canvi tecnològic significatiu, pot passar que els partits polítics dominants no responguin a aquells que han vist trencades les seves oportunitats per raons econòmiques i/o electorals i es trenquin els consensos polítics tradicionals. Això es veu clarament a la Gran Bretanya. Després d'un període de governs conservadors, els laboristes de Blair passen a ocupar el centre del espai polític i reben el suport de les classes mitjanes a canvi del suport dels obrers del nord. Al referèndum pel Brexit és aquesta gent qui vota sortir de la Unió Europea expressant el seu descontent amb els partits que tradicionalment els recolzaven. Així doncs, és important entendre com els partits polítics depenen d'aquests electors i de la velocitat en què es produeixen canvis tecnològics. Si ara s'inventa una màquina que ho fa tot, tu i jo passarem a ser part dels grup dels abandonats.

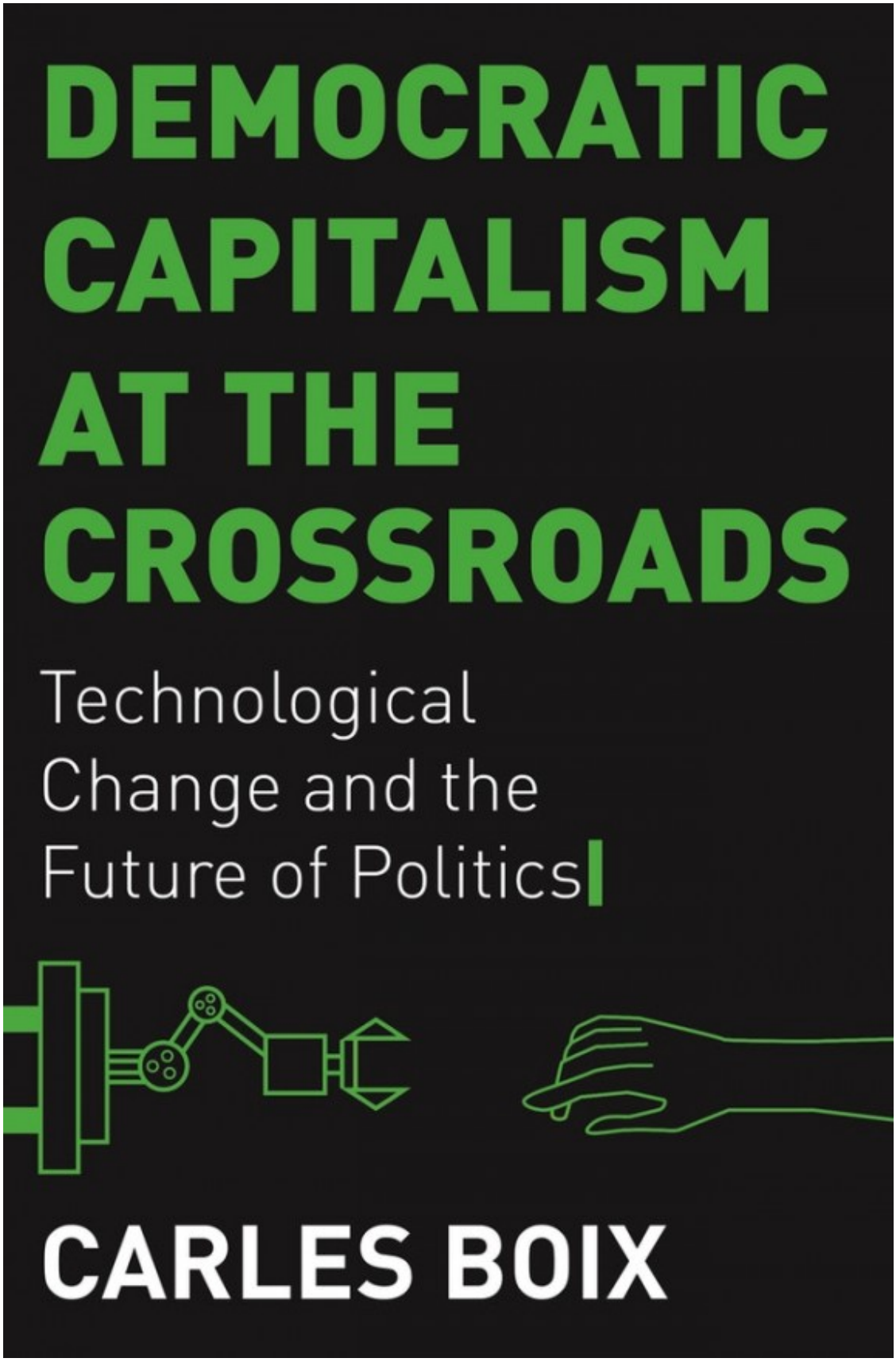
És pot ser optimista davant d'aquesta situació?
Vivim en un moment de gran tensió política, però el segle XXI no és el segle XIX. Hem de pensar que, fa 200 anys, la renda mitjana anual era el equivalent a 2.000 dels actuals euros. A dia d'avui oscil·la entre els 20.000 i els 30.000 euros. Això permet minimitzar el conflicte i resoldre les dislocacions que sorgeixen com a resultat de les noves tecnologies. Davant d'un canvi tecnològic hem de ser prudents i veure quins són els diferents paràmetres que estan en joc, adaptar-nos i sortir-ne guanyant. Aquest es el propòsit del meu llibre.

Quin paper jugaran les metròpolis i les grans ciutats en aquest escenari?
El que sembla que és una característica de les noves tecnologies és que són molt complementàries entre elles i, per tant, es beneficien de tenir persones de perfils similars treballant conjuntament en un espai integrat. Això genera millors condicions de vida per qui hi participa. A la vegada la resta del territori es desocupa. El cas paradigmàtic a Espanya es Teruel Existe. No és casualitat.

M'agradaria fer-li unes preguntes sobre aquestes qüestions pel que fa a Catalunya. Barcelona ha esdevingut el viver d'*start-ups* més gran del sud d'Europa mentre que l'àrea metropolitana és fortament industrial. Això també ocorre, en menor mesura, a la resta de ciutats catalanes. S'està apostant per un model sostenible a mig termini a Catalunya?
Quan una ciutat creix molt es generà un procés de congestió d'una població que creix molt en un entorn que de vegades no està gestionat adequadament. Això provoca desigualtats i greus tensions pel que fa als preus dels habitatges o a la capacitat de les infraestructures. Per solucionar-ho, hi ha diverses estratègies: d'una banda, es pot regular i establir un sostre del preu del lloguer, però jo no sóc partidari d'aquesta estratègia. Considero que seria més efectiu incrementar l'oferta d'habitatge, que pot ser en part públic i privat. D'altra banda, es pot construir una àrea de transport públic i d'infraestructures que permeti reduir considerablement el temps de transport als llocs de treball. Això hauria de tenir lloc en tots els territoris metropolitans de Catalunya.

Hi ha prou marge d'acció política amb les actuals competències de la Generalitat?
Em sembla que sabem que no. Per apostar per aquest model és necessària la integració de tota l'àrea en una única àrea administrativa que permeti tenir sobirania política i fiscal suficient. Un país que no té la capacitat de tenir una despesa equilibrada a les necessitats de la seva població afecta a tothom.

Si vostè pogués, quines mesures proposaria perquè Catalunya es beneficiés del canvi tecnològic?
Avui en dia tenim un mercat de treball molt poc productiu. Malgrat comptades excepcions, al llarg del territori es viu de l'agricultura, de la petita indústria i del turisme. Es pot apostar per una regulació que protegeixi més el treballador, però és important destacar que el deslloregador no està tant en la regulació, sinó en el capital humà i en la inversió de sectors productius.

DEMOCRATIC CAPITALISM AT THE CROSSROADS
Technological Change and the Future of Politics
CARLES BOIX

La portada de 'Democratic Capitalism at the Crossroads: Technological Change and the Future of Politics' , últim assaig de Carles Boix.